

Kære studenter!

I dag er en festdag – den dag hvor I bliver studenter – en dag I vil huske hele livet!

Og I er en helt særlig årgang. Det er I bl.a., fordi rigtig mange ting i jeres gymnasietid ikke har været, som de plejer, og som vi havde håbet på. En verdensomspændende epidemi har gjort, at vi i lange perioder har været nødt til at begrænse vores fysiske samvær, og en stor del af både undervisningen og vores sociale liv har måttet foregå via sociale medier – på teams.

Pandemien har gjort, at der på en gang er blevet vendt fuldstændig op og ned på vores tilværelse – og ting vi tog for givet: at vi kan gå i skole, at vi kan gå ud og feste sammen, at vi kan tage på ferie, har pludselig ikke været mulige.

Det har været en rigtig svær tid for mange, men på trods af alle restriktionerne og den usikkerhed, der har været, så bliver I i dag studenter. Og det er det, vi er sammen om at fejre her i dag.

Jeg kan vist roligt sige, at de sidste 15 måneder har været noget af en prøvelsens tid. Vi har været så vantede til, at vi kan styre det hele, forklare alting, og at videnskaben finder en løsning på alle problemer. Og vores velfærdssamfund har de seneste år været så rigt, at de fleste af os vist har regnet med, at hvis vi bare ønsker noget stærkt nok og kæmper for det, så vil vi få vores ønsker opfyldt.

Men sådan er tilværelsen desværre ikke altid.

Ser man på historien, er der med jævne mellemrum sket noget, der har fået os til at stå magtesløse overfor et samfundsmæssigt problem, og hvor vores hidtidige forståelse af tilværelsen er brudt sammen.

Det er sket mange gange tidligere under epidemier med pest, kopper, kolera og polio - sygdomme hvor millionvis af mennesker er døde, og som har ført til store samfundsomvæltninger. Det samme er sket ifm. jordskælv, vulkanudbrud, krige og økonomiske kriser.

Indimellem kommer det uventede ind i vores liv og laver fuldstændig om på vores livsbetingelser og vores forståelse af verden. Og hvad stiller vi så op, når det uventede rammer, hvordan påvirker det os, og hvordan forholder vi os til det?

Det har der været mange skildringer af gennem historien, fx ifm. skildringer af pest i Europa. Man kan måske sige, at det ikke er helt rimeligt at sammenligne corona-epidemien med pest - sygdommen er jo langt fra lige så dødelig. Når jeg alligevel vælger at gøre det, er det fordi der er mange lighedspunkter, mht. hvordan epidemier påvirker samfundslivet, vores syn på tilværelsen og vores medmennesker.

Pesten i Europa er skildret i en række forskellige værker. Giovanni Boccaccio skildrer fx i værket "Il Decamerone", hvordan 10 unge adelsfolk flygter fra pestens rædsler i Firenze og bruger tiden på at fortælle historier for hinanden for at holde modet oppe og komme gennem den svære tid.

I novellen "Pesten i Bergamo" skildrer I.P. Jacobsen, hvordan dødsangsten får folk til at gå til alle typer af yderligheder. De ortodokse troende drager gennem gaderne og pisker sig selv til blods for at angre deres synder, mens de ikke troende bruger tiden på udskejelser af enhver art. Jacobsen skildrer et samfund, der går fuldstændig i opløsning, hvor mennesket styres af deres drifter, og der kommer ikke nogen frelsende Gud fra oven.

Tættere på vores tid har Ib Michael skrevet romanen "Troubadurens lærling". Her skildrer han, hvordan pesten i Europa vender fuldstændig op og ned på ejendomsforhold, magtbalancer, normer og moral. Flere

steder bryder de feudale styreformers fuldstændig sammen, og de overlevende begynder at bygge nye samfund op efter demokratiske og i nogle tilfælde utopiske værdier.

En epidemi gør noget ved os mennesker, vores samfundsform og vores forhold til os selv og hinanden.

Albert Camus' roman "Pesten" er nok det værktøj, der stiller mest skarpt på den usikkerhed, der breder sig under en epidemi, og de moralske og etiske overvejelser, denne usikkerhed sætter os i. Historien kan læses som et billede på nazismen og 2. verdenskrig – en anden type pest. Og det er slående, hvordan hans skildring minder om coronaepidemien udvikling og vores forsøg på at tackle den.

Romanen finder sted i 40'erne i det nordlige Algeriet. Her skildrer lægen Bernhard Rieux pesten ud fra de reaktioner, han møder hos forskellige af byens borgere.

Pesten starter med, at det begynder at vrimle med døde rotter overalt i byen. Man fører statistik over antallet af døde rotter og sætter rottebekæmpelsen ind, men kort efter overføres smitten til mennesker. Pesten viser sig som bylder i halsen, armhulerne og lysken, stærk åndenød, opkastninger og høj feber.

I starten prøver man at dysse sagen ned for ikke at skabe panik. Men efterhånden som dødstallet stiger, træffer lægerne i samarbejde med myndighederne en række forholdsregler. De isolerer de smittede, og de analyserer sekretet fra de døde bylder og genkender en mutation af den firkantede pestcelle. Man har ikke noget serum overfor denne mutation og sætter derfor plakater op rundt om i byen, hvor man indskærper øget hygiejne og desinfektion. Der bliver indført anmeldelsespligt og isolation, og på hospitalerne sætter man særlige pavilloner op og indretter nødhospitaler i skoler og vuggestuer.

Udadtil fortsætter det normale liv – indtil dødstallet pludselig stiger eksponentielt og myndighederne erklærer pesttilstand og lukker byen. Med sommerens og varmens komme stiger dødstallet, og myndighederne træffer nye foranstaltninger, fx at alle hunde og katte, som kan transportere smitte via utøj, skal slås ned. Myndighederne går fra at udsende ugentlige tal på de døde til daglige, da tallet på den måde bliver mindre. Sygehusvæsenet arbejder på højtryk, og af smittehensyn forbydes al brevveksling, ligesom telefoni begrænses til "livsvigtige samtaler".

Man får udviklet et serum, men kort efter muterer sygdommen, så den fortrinsvis angriber lungerne. Pressen skriver om den ene forudsigelse om epidemiens udvikling efter den anden efter uigennemskuelige beregningsmetoder. Og disse profetier bliver samtaleemner overalt. I sporvognene står folk med ryggen til hinanden, og hele byen bliver grebet af en kollektiv dødsangst.

Pesten og belejringsstilstanden skaber på den ene side en solidaritetsfølelse: pesten er noget man må stå sammen om at bekæmpe, samtidig med at den efterlader den enkelte med en uhyre ensomhed og tristesse. Og befolkningen begynder at se sig selv som fanger, der er tvunget til enten at leve i fortiden eller fantasere om fremtiden. Alle er optagede af deres personlige afsavn, og den tomhed, hver enkelt befinder sig i, gør, at de ikke rigtig kan henvende sig til andre om hjælp. Folk lever med en stor selvmodsigelse: de føler inderligt et behov for varme, men fjerner sig samtidig fra hinanden af frygt for smitte.

Lægen og byens præst repræsenterer her **to forskellige syn på, hvad mennesket kan og bør stille op, når det står overfor en sådan lidelse og ondskab, som pesten repræsenterer.**

Lægen og hans venner er af den overbevisning, at pesten/mødet med det onde kan være med til at udvikle det enkelte menneske og få det til **at handle**. De ser det som **en pligt og et fælles anliggende** at bekæmpe pest – man skal ikke falde på knæ og acceptere lidelsen, men bekæmpe den.

Præsten mener, at pesten/lidelsen er med til at åbne folks øjne og tvinge dem til eftertanke. Det er en kendsgerning, at der findes både ondt og godt i verden. Og når man konfronteres med det onde, må man

prøve at lære det, man kan af det. At der forekommer uforståelig lidelse, må ikke føre til, at man afviser troen på det gode, på Gud. Man må bevare håbet. Men han erkender, at kærligheden til Gud er en vanskelig kærlighed, fordi den indebærer, at man også accepterer eksistensen af lidelse.

De ender med at blive enige om, at **de begge på hver deres måde arbejder for menneskets frelse**. Stillet overfor det onde, kan man **hverken undvære kampen mod det eller troen og håbet på det gode**.

Hovedbudskabet i romanen kan formuleres sådan: Vi har alle et ansvar for hinanden. Vi må hjælpe hinanden - både med at handle og bevare troen på det gode. Det illusionsløse liv giver ikke mening. Men det vilkår, at det onde er en del af tilværelsen, gør, at vi hele tiden må begynde forfra og bevare troen på det gode.

De sidste 15 måneder har været en svær tid for os alle – ikke mindst for jer, der er unge. Epidemien har sat rigtig mange begrænsninger for jeres ungdomsliv. I har været overladt meget til jer selv, til jeres egne tanker og til en usikkerhed om, hvad fremtiden vil bringe. Epidemien har stillet store krav til jer om at være udholdende og tage ansvar, og den har været med til at gøre jer voksne i en meget ung alder.

Og det ansvar har I taget på jer - i meget høj grad.

Det har været en fornøjelse at opleve, hvordan I har været medspillere under den virtuelle undervisning og været med til at udvikle en helt anden undervisningsform med rekordfart. I har deltaget aktivt, været på med kameraer og budt ind med forslag til variation af undervisningen.

Det har været en fornøjelse at se, hvordan I har hjulpet hinanden med at holde modet oppe – både i bobler indenfor klasserne og på tværs af klasserne. I har fx spist frokost sammen, holdt virtuelle fredagsbarer og lavet små quizzer og konkurrencer. I har fastholdt den aktivitet, der var mulig, i de gamle "klubber" og har budt ind med nye.

Da det var ved at blive alt for hårdt at sidde foran skærmen og modtage virtuel undervisning, arrangerede Katrine en gå-challenge, og jeg tror ikke nogen Zahle-elever nogensinde har gået så mange kilometer som jer. Godt gået.

Da det efter påske blev muligt at komme på skolen igen, har I været superansvarlige mht. at overholde alle restriktionerne, så vi stort set har undgået at få smitte ind på skolen og har kunnet gennemføre eksamen.

Kæmpe stor ros for det!

I forbindelse med debatten om unges mistrivsel her i foråret så jeg et interview med en ungdomsskoleelev, hvor overskriften lød: Jeg sidder på mit værelse på min flade bag nedrullede gardiner og venter på en mening med livet. En anden overskrift lød: Giv os vores liv tilbage.

Mht. den første strategi – at sidde og vente på en mening med livet – tænker jeg, det er en rigtig dårlig strategi. Meningen med livet er ikke noget, der findes og kommer. Der er ikke en mening med livet – det er noget vi selv *skaber*. Og det har I gjort i denne svære tid.

Det andet udsagn – Giv os vores liv tilbage – vi vil have at alt skal være som før. Dertil er der vist kun at sige: dette er ikke muligt. Den gamle tid kommer aldrig tilbage. Og hvad er det egentlig for en tid, vi gerne vil tilbage til: er det oliekrisen i 70'erne, finanskrisen i 00'erne, tiden under 2. verdenskrig? næppe. Vi er selv med til at skabe fremtiden gennem vores handlinger. Og især jer, der er unge, har mulighed for at få indflydelse på, i hvilken retning vores samfund skal udvikle sig.

Som tidligere kriser har også denne epidemi været med til at **sætte en refleksion i gang** hos os om, hvad der **virkelig betyder noget for os**. Hvad skal vi tage med fra den gamle tid, og hvor skal der tænkes i nye baner?

Skal vi nødvendigvis flyve til udlandet, når vi skal holde ferie? Skal vi blive ved med at øge vores forbrug – eller skal vi blive mere miljøbevidste? Er nye oplevelser konstant det vigtigste for os, eller er der også brug for ro og fordybelse? Skal det meste af livet foregå på nettet, og skal alle fremover til at arbejde hjemmefra? Hvad er egentlig det vigtigste for et godt og meningsfyldt liv?

Det er nogen af de spørgsmål, jeg håber, vi alle vil stille os selv og tage med i de handlinger og valg, vi træffer for fremtiden.

Som efter alle andre kriser, er der nogen oplevelser, der sidder i os - en læring, som vi bærer med os.

Jeg håber naturligvis også, at jeres tid på Zahle har været med til at give jer masser af læring, som I bærer med jer. Og jeg håber I vil være i stand til at omsætte disse erfaringer på en konstruktiv måde til gav for jer selv og andre. Det er især jer unge, der har mulighed for at sætte præg på, hvordan samfundet skal udvikle sig fremover.

Heldigvis er vi nu kommet til et punkt, hvor vi kan se fremad. Vi står her i dag i Tivoli og har dimission. Det var fx ikke muligt sidste år. Den måde, I har vist omsorg på og taget ansvaret for jer selv og hinanden, i jeres tid på Zahle – ikke mindst i den sidste tid – har vist, at I er fuldt ud klar over den forpligtelse, vi som mennesker har overfor hinanden. Mennesker kan ikke undvære hinanden, vi har brug for og er afhængige af hinanden.

På vegne af N. Zahles Gymnasieskole vil jeg medgive jer de aller, aller bedste ønsker for fremtiden.

Hjertelig tillykke med studentereksamen.